

Friese naamlijst van Europese vleermuizen

Teddy Dolstra

EUROBATS bereidt een publicatie voor van de namen in alle Europees erkende talen van alle vleermuissoorten die onder EUROBATS vallen. Dit wordt gecoördineerd door vleermuisdeskundige Peter Lina uit Leiden, die tevens voorzitter is van de Wetenschappelijke Commissie van EUROBATS. Omdat het Fries ook een Europees erkende taal is, heeft Peter Lina in 2012 de Zoogdierwerkgroep Friesland benaderd om van alle 52 Europese vleermuissoorten een Friese namenlijst op te stellen. Hiertoe heeft de Zoogdierwerkgroep Friesland in samenwerking met de provincie een werkgroep in het leven geroepen onder leiding van Meinte Engelmoer.

EUROBATS

EUROBATS is een internationale overeenkomst die is afgesloten onder de Bonn Conventie (Convention of Migratory Species of Wild Animals). De officiële naam voor EUROBATS is de Overeenkomst voor de Bescherming van Populaties van Europese Vleermuizen. Van tijd tot tijd brengt EUROBATS in een publicatieserie speciale nummers uit die gewijd zijn aan diverse onderwerpen ter bescherming van en onderzoek aan/naar vleermuizen. In 2011 is vanuit EUROBATS besloten in genoemde publicatieserie een nummer uit te brengen met daarin de namen van alle 52 Europese vleermuissoorten in alle Europees erkende talen en talen die gesproken worden in het Mediterrane gebied. Niet alleen Hebreeuws en Arabisch vallen daaronder, maar ook regionale talen die als echte talen (en dus niet als dialecten) worden beschouwd, zoals Baskisch, Catalaans, Galicisch, Castellaans en Welsh. Het Fries is ook zo'n regionale, Europees erkende taal, dus die mocht zeker niet ontbreken.

De werkgroep

Peter Lina liep al snel tegen het probleem aan dat een volledige lijst in de Friese taal niet bestaat. In een eerder stadium had hij van een Fries lid van de 'Vleermuiswerkgroep Defensie' al een aantal namen in het Fries ontvangen. Echter, voor de publicatie van EUROBATS worden alleen lijsten geaccepteerd als deze voor alle 52 Europese vleermuissoorten een naam in de desbetreffende taal hebben. Voor soorten waarvoor nog geen Friese naam bekend was, moest er dus nog eentje worden bedacht. Hiervoor heeft Peter Lina vervolgens contact gezocht met de Zoogdierwerkgroep Friesland. Na een enigszins moeizame start is er een werkgroep opgericht onder leiding van Meinte Engelmoer. Opvallend was dat het zichtbare deel van de werkgroep (Teddy Dolstra - coördinator Zoogdierwerkgroep Friesland en ecologisch adviseur, John Melis - contactpersoon tussen Zoogdierwerkgroep en landelijke Zoogdierverseniging, Emmy Veeman - ecooloog en Peter Koomen - conservator Natuurmuseum Fryslân) voor een groot deel uit niet van oorsprong Friestalige personen bestond. Achter de schermen werd de werkgroep echter schriftelijk ondersteund door de echte Friese talenknobbels van Arend Timmerman en Sake P. Roodbergen. Beide heren zijn natuurmannen in hart en nieren!

De basis

Om te beginnen is er een digitale lijst in Excel gemaakt met de namen van alle 52 Europese vleermuissoorten in het Nederlands, Duits en Engels (door Peter Lina aangeleverd). Dit waren inmiddels reeds bestaande lijsten in de wereld van de vleermuisdeskundigen. Daarnaast is gekeken naar de lijst van Friese vleermuisnamen zoals verkregen van Defensie (totaal 16 namen) en de Friese vleermuisnamen zoals vermeld in de boekwerken "It Wylde Dierte" (Boersma 1984) en "Dêr't it tilt fan diert en blommen" (Hekstra *et al.* 2006) (totaal 23 namen). Hiermee was een mooie basis verkregen om op voort te borduren.

Verwarring voorkomen

In veel talen moesten en moeten nieuwe namen worden gemaakt, omdat vleermuizen die in een bepaald taalgebied niet voorkomen, vaak ook geen naam in die taal hadden. De Friese vleermuisnamen kunnen van de Nederlandse namen worden afgeleid. Zo wordt dat bijvoorbeeld ook gedaan voor de Luxemburgse vleermuisnamen, die van de Duitse zijn afgeleid. Naast de Nederlandse namenlijst is er ook gekeken naar overeenkomsten tussen de Nederlandse, Duitse en Engelse namenlijst. Als die drie talen een eenduidige benaming hanteren, is het niet altijd wenselijk om een compleet nieuwe Friese naam te bedenken die tot verwarring kan leiden. Een mooi voorbeeld hiervan is *Myotis bechsteinii*. Tegenwoordig wordt hiervoor de Nederlandse naam Bechsteins vleermuis gebruikt, maar in het verleden ook vaak Langoorvleermuis. Dit is er waarschijnlijk de oorzaak van dat de Bechsteins vleermuis in "It Wylde Dierte" de Langearflearmûs wordt genoemd. Dit kan verwarring oproepen, omdat de Engelsen en de Duitsers respectievelijk *Long-eared bat* en *Langohr Fledermaus* gebruiken voor de Gewone grootoorvleermuis.

Criteria

Om tot een deugdelijke Friestalige namenlijst te komen, moesten er duidelijke criteria worden gesteld waaraan namen moesten voldoen. Vaak is gebruik gemaakt van criteria die ook al bij de revisie van de lijsten van Friese vogel-, planten- en insectennamen hun nut hadden bewezen. In de eerste plaats moesten de bestaande Friese namen zoveel mogelijk worden

behouden. Daarnaast moesten zoveel mogelijk dieren van hetzelfde geslacht dezelfde geslachtsnaam in het Fries krijgen. Hierbij zijn enkele concessies gedaan als een soort al een dusdanig gevestigde Friese naam had, dat het niet wenselijk was om deze soort nog een nieuwe naam te geven. Een mooi voorbeeld hiervan is de Boskflearmûs, een soort uit het geslacht van de Reade flearmûzen. De Boskflearmûs heeft zijn naam behouden, maar alle andere soorten van het geslacht *Nyctalus* hebben als geslachtsaanduiding 'Reade flearmûs' in het Fries gekregen.

Als de namen in het Nederlands, Duits en Engels geheel geen eenduidigheid toonden, heeft de werkgroep gekeken naar zaken als typerende lichamelijke kenmerken of een typerende verspreiding om tot een herkenbare naam te komen.

Resultaat

Nadat de werkgroep tweemaal om tafel heeft gezeten op het provinciehuis in Leeuwarden en er diverse e-mailwisselingen hebben plaatsgevonden, is uiteindelijk een lijst met Friese namen van alle 52 Europese vleermuissoorten tot stand gekomen. Tot slot is deze lijst voor een taalkundige controle aan de Fryske Akademy voorgelegd. Na enkele taalkundige aanpassingen door Hindrik Sijens is de lijst officieel verklaard op 9 januari 2013 door de werkgroep en de Fryske Akademy. Hiermee heeft Peter Lina een volwaardige lijst met de Friese vleermuisnamen in handen.

Hij heeft inmiddels in vrijwel alle Europese talen (en zelfs in het Hebreeuws en Arabisch) zo'n lijst

gekregen, ook voor vrijwel alle officiële regionale talen, zoals de vier in Spanje en het Welsh. De Friese vleermuisnamenlijst zal dus prijken tussen alle andere officiële talen die Europa rijk is.

In de bijlage is de volledige lijst met de Friese vleermuisnamen voor alle 52 Europese vleermuissoorten opgenomen. In de loop van 2013 zal de publicatie met alle vleermuisnamen in erkende talen door EUROBATS worden uitgegeven.

Vervolg

In het verleden zijn reeds voor de Nederlandse dagvlinders, vogels, wilde planten en libellen lijsten verschenen met de officiële Friese benamingen. De lijst met Friese vleermuisnamen is hierop een mooie aanvulling, maar ook een motivatie om voor alle Nederlandse paddenstoelen een officiële Friese namenlijst op te stellen. Deze exercitie wordt geleid door Hinko Talsma. Het is slechts een kwestie van tijd en dan zullen ook officiële Friese namenlijsten worden opgesteld voor bijvoorbeeld vissen, amfibieën, reptielen en vele andere soortgroepen.

De publicatie EUROBATS

De voortgang van het manuscript van de publicatie verloopt op dit moment voorspoedig. Peter Lina oriënteert zich onder andere nog op de mogelijkheden om een lijst te laten samenstellen in het Maltees en het Corsicaans.

De publicatie zal niet alleen maar bestaan uit lijsten van namen in diverse talen, maar elke soort krijgt

Figuur 1. Laatvlieger (*Lette flearmûs*). Wolvega 27 januari 2008 (Foto: Teddy Dolstra).

Figuur 2. Laatvlieger (Lette flearmûs) (Foto: René Janssen).

ook een verwijzingsnummer waarmee naar een tabel wordt verwezen waarin voor die specifieke soort de namen in alle talen staan. Bijvoorbeeld: men ziet in een Pools boekje of brochure over vleermuizen de naam Karlik malutki staan zonder wetenschappelijke naam. Men zoekt vervolgens in de Poolse namenlijst naar deze naam. Daarachter staat het nummer 32. Vervolgens gaat men in de tabel naar nummer 32 die kopt 'Pipistrellus pipistrellus'. Hieronder vindt men vervolgens de hele lijst van alle Europese namen voor de Gewone dwergvleermuis.

Daarnaast zullen in de publicatie korte biografieën staan van de personen die één of meerdere Europese vleermuizen voor het eerst hebben beschreven of naar wie de wetenschappelijke naam van een soort is vernoemd. Bijvoorbeeld: *Myotis beschsteinii* is vernoemd naar de Duitse onderzoeker Bechstein, maar Bechstein heeft ook de Kleine hoefijzerneus voor het eerst beschreven.

Voorts zal in een apart hoofdstukje worden uitgelegd waarom sommige wetenschappelijke soortnamen moeten eindigen op een enkele *i* (bijv. *Myotis nattereri*) of twee *i*'s (bijv. *Myotis daubentonii*). Maar ook waarom de namen van sommige personen die een soort hebben beschreven tussen haakjes moeten worden geschreven of juist niet, zal in de publicatie worden toegelicht. Veel mensen kennen de achtergrond daarvan niet en EUROBATS wil graag in deze wetenschap voorzien.

Illustraties van vleermuizen zullen natuurlijk niet ontbreken in de EUROBATS-publicatie. En ook afbeeldingen van straatnaambordjes die

gewijd zijn aan vleermuizen zullen hierin worden opgenomen. Denk hierbij aan naambordjes, zoals de Vleermuislaan (Wageningen, maar er zijn meer plaatsen in Nederland met zo'n straatnaam), Rue Chauve-souris (Luik), Fledermaus Weg (diverse plaatsen in Duitsland), ut Denever (Vleermuisstraat in Boedapest) en ul. Nietoperzy (Vleermuisstraat in Krakau). Ook enkele afbeeldingen (portretten) van personen waarvan biografieën zijn beschreven, zoals Kuhl en Temminck uit het verre verleden en Kuzjakin uit het recente verleden worden opgenomen. Een straatnaam in Leiden gewijd aan Temminck en de straatnaam rue Daubenton in Parijs zullen ook niet ontbreken in de publicatie.

De EUROBATS publicaties zijn altijd gratis voor belangstellenden en worden gesponsord door enkele overheden. In het bijzonder Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk zijn vaak gulle gevers, maar Duitsland doet niet zelden ook een flinke financiële duit in het zakje.

Literatuur

Boersma, J., 1984. It wylde dierte. List fan nammen fan fisken, amfibyen, reptilen en sûchdieren. Fryske Akademy nr. 636, Dr. J. Botkerige nr. 16: 1-40. Fryske Akademy, Ljouwert.

Hekstra, G.P., L.G. Jansma & D.T.E. van der Ploeg (redactie), 2006. Dêr't it tilt fan diert en blommen, Fryske Akademy, Ljouwert.

Namens de werkgroep:

Teddy M. Dolstra

Weerdijk 13

8488 GN Nijeholtwolde

06 21686354

tdolstra@xs4all.nl

Bijlage 1. Lijst met de wetenschappelijke namen van alle Europese vleermuizen alsmede de Nederlandse, Friese, Duitse en Engelse namen.

Wetenschappelijke naam	Nederlands	Bestaande Friese namen (Defensie, Boersma 1984, Hekstra <i>et al.</i> 2006)	Voorstel Friese naam	Duits	Engels
<i>Rousettus aegyptiacus</i>	Nijlrousette		Nylrûsette	Niiflughund	Egyptian fruit bat
<i>Taphozous nudiventris</i>	Kaalbuikgrafvleermuis		Kealbûktimpelflearmûs	Nacktbäuchige Tempelfledermaus	Naked-rumped Tomb Bat
<i>Rhinolophus blasii</i>	Blasius' hoefijzerneus		Blasius' hoefizernoas	Blasius-Hufeisennase	Blasius' Horseshoe Bat
<i>Rhinolophus euryale</i>	Paarse hoefijzerneus	Pearse hoefizernoas	Pearse hoefizernoas	Mittelmeer-Hufeisennase	Mediterranean Horseshoe Bat
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	Grote hoefijzerneus	Grutte hoefizernoas	Grutte hoefizernoas	Große Hufeisennase	Greater Horseshoe Bat
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	Kleine hoefijzerneus	Lytse hoefizernoas	Lytse hoefizernoas	Kleine Hufeisennase	Lesser Horseshoe Bat
<i>Rhinolophus mehelyi</i>	Mehely's hoefijzerneus		Mehely's hoefizernoas	Mehely-Hufeisennase	Mehely's Horseshoe Bat
<i>Barbastella barbastellus</i>	Westelijke mopsvleermuis	Breedearflearmûs	Westlike breedearflearmûs	Mopsfledermaus	Western Barbastelle Bat
<i>Barbastella darjelingensis</i>	Oostelijke mopsvleermuis		Oastlike breedearflearmûs	Östliche Mopsfledermaus	Eastern Barbastelle Bat
<i>Eptesicus anatolicus</i>	Anatolische laatvlieger		Anatoalyske lette flearmûs	Küstenfledermaus	Anatolian Serotine Bat
<i>Eptesicus bottae</i>	Botta's vleermuis		Botta's lette flearmûs	Bottas Fledermaus	Botta's Serotine Bat
<i>Eptesicus isabellinus</i>	Isabelvleermuis		Isabelkleurde lette flearmûs	Isabellfledermaus	Isabelline Serotine Bat
<i>Eptesicus nilssonii</i>	Noordse vleermuis	Noardske flearmûs	Noardske flearmûs	Nordfledermaus	Northern Bat
<i>Eptesicus serotinus</i>	Laatvlieger	Lette flearmûs	Lette flearmûs	Breitflügel-fledermaus	Serotine Bat
<i>Hypsugo savii</i>	Savi's dwergvleermuis	Lytse Alpenflearmûs	Lytse Alpenflearmûs	Alpenfledermaus	Savi's Pipistrelle Bat
<i>Myotis alcathoe</i>	Nimfvleermuis		Nimfflearmûs	Nymphenfledermaus	Alcathoe Whiskered Bat
<i>Myotis aurascens</i>	Steppebaardvleermuis		Steppeburdflearmûs	Steppen-Bartfledermaus	Steppe Whiskered Bat
<i>Myotis bechsteinii</i>	Bechsteins vleermuis	Bechsteins flearmûs, Langearflearmûs	Bechsteins flearmûs	Bechsteinfledermaus	Bechstein's Bat
<i>Myotis oxygnathus</i>	Kleine vale vleermuis		Lytse mûsearflearmûs	Kleines Mausohr	Lesser mouse-eared Bat
<i>Myotis brandtii</i>	Brandts vleermuis	Brandts flearmûs	Brandts flearmûs	Brandtfledermaus	Brandt's Bat
<i>Myotis capaccinii</i>	Capaccini's vleermuis		Grutfuottige flearmûs	Langfußfledermaus	Long-fingered Bat
<i>Myotis dasycneme</i>	Meervleermuis	Marflearmûs	Marflearmûs	Teichfledermaus	Pond Bat
<i>Myotis daubentonii</i>	Watervleermuis	Wetterflearmûs	Wetterflearmûs	Wasserfledermaus	Daubenton's Bat
<i>Myotis emarginatus</i>	Ingekorven vleermuis	Ynsnijde flearmûs	Ynsniene flearmûs	Wimperfledermaus	Geoffroy's Bat
<i>Myotis escaleraei</i>	Iberische franjestaart		Ibearyske franjesturt	Iberische Fransenfledermaus	Iberian Natterers Bat
<i>Myotis hajastanicus</i>	Armeense baardvleermuis		Armeenske burdflearmûs	Armenische bartfledermaus	Armenian whiskered bat
<i>Myotis myotis</i>	Vale vleermuis	Mûsearflearmûs	Grutte mûsearflearmûs	Mausohr	Greater mouse-eared Bat
<i>Myotis mystacinus</i>	Baardvleermuis	Burdflearmûs	Burdflearmûs	Bartfledermaus	Whiskered Bat
<i>Myotis nattereri</i>	Franjestaart	Franjesturt	Franjesturt	Fransenfledermaus	Natterer's Bat
<i>Myotis nipalensis</i>	Aziatische baardvleermuis		Aziatyske burdflearmûs	Nepal-Bartfledermaus	Asiatic whiskered bat
<i>Myotis punicus</i>	Fenicische vale vleermuis		Maghreb mûsearflearmûs	Punisches Mausohr	Maghrebian mouse-eared Bat
<i>Myotis schaubi</i>	Schaubs vleermuis		Schaubs franjesturt	Schaub's Fledermaus	Schaub's Bat
<i>Nyctalus azoreum</i>	Azoren rosse vleermuis		Azoaren reade flearmûs	Azoren-Abendsegler	Azorean Noctule Bat
<i>Nyctalus lasiopterus</i>	Grote rosse vleermuis		Grutte reade flearmûs	Riesenabendsegler	Greater Noctule Bat
<i>Nyctalus leisleri</i>	Bosvleermuis	Bosflearmûs	Bosflearmûs	Kleinabendsegler	Leisler's Bat
<i>Nyctalus noctula</i>	Rosse vleermuis	Reade flearmûs	Reade flearmûs	Abendsegler	Noctule Bat
<i>Otonycteris hemprichii</i>	Woestijngrootoorvleermuis		Woastyngrutearflearmûs	Wüsten-Großohr	Hemprich's Long-eared Bat
<i>Pipistrellus hanaki</i>	Hanaks dwergvleermuis		Hanaks dwerchflearmûs	Hanaks Zwergfledermaus	Hanak's Pipistrelle
<i>Pipistrellus kuhlii</i>	Kuhls dwergvleermuis	Wytrâنية flearmûs	Wytrâne dwerchflearmûs	Weißrandfledermaus	Kuhl's Pipistrelle Bat
<i>Pipistrellus maderensis</i>	Madeira dwergvleermuis		Madeira dwerchflearmûs	Madeira-Fledermaus	Madeiran Pipistrelle Bat
<i>Pipistrellus nathusii</i>	Ruige dwergvleermuis	Rûge lytse flearmûs	Rûge dwerchflearmûs	Rauhhauffledermaus	Nathusius' Pipistrelle Bat
<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Gewone dwergvleermuis	Lytse flearmûs	Gewoane dwerchflearmûs	Zwergfledermaus	Common Pipistrelle
<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	Kleine dwergvleermuis		Lytse dwerchflearmûs	Mückenfledermaus	Soprano Pipistrelle
<i>Plecotus auritus</i>	Gewone grootoorvleermuis	Grutearflearmûs	Brune grutearflearmûs	Braunes Langohr	Brown Long-eared Bat
<i>Plecotus austriacus</i>	Grijze grootoorvleermuis	Grize grutearflearmûs	Grize grutearflearmûs	Graues Langohr	Grey Long-eared Bat
<i>Plecotus kolombatovici</i>	Balkangrootoorvleermuis		Balkangrutearflearmûs	Balkan-Langohr	Balkan Long-eared Bat
<i>Plecotus macrobullaris</i>	Alpengrootoorvleermuis		Alpengrutearflearmûs	Alpen-Langohr	Alpine Long-eared Bat
<i>Plecotus sardus</i>	Sardijnse grootoorvleermuis		Sardynske grutearflearmûs	Sardisches Langohr	Sardinian Long-eared Bat
<i>Plecotus teneriffae</i>	Canarische grootoorvleermuis		Kanaryske grutearflearmûs	Kanaren-Langohr	Canary Long-eared Bat
<i>Vespertilio murinus</i>	Tweekleurige vleermuis	Twakleurige flearmûs	Twakleurige flearmûs	Zweifarb-fledermaus	Parti-coloured Bat
<i>Miniopterus schreibersii</i>	Schreibers' vleermuis	Langwjokflearmûs	Langwjukflearmûs	Langflügel-fledermaus	Schreiber's Bent-winged Bat
<i>Tadarida teniotis</i>	Europese bulvleermuis		Muskusbulflearmûs	Europäische Bulldoggfledermaus	European Free-tailed Bat